

BEOORDELINGSRAPPORT

Uitgebreide opleidingsbeoordeling

hbo-bacheloropleiding
Tuinbouw & Agribusiness
voltijd

Hogeschool Inholland

De kracht van
kennis.

BEOORDELINGSRAPPORT

Uitgebreide opleidingsbeoordeling

**hbo-bacheloropleiding
Tuinbouw & Agribusiness
voltijd**

Hogeschool Inholland

CROHO nr. 30024

Hobéon Certificering

Datum

18 april 2017

Auditpanel

Dhr. R.J.M. van der Hoorn MBA CMC

Mw. M. Overdijk MBA

Dhr.ir. E.H. Poot

Dhr. S. Berkhout

Secretaris

Dhr. R. van Krieken

INHOUDSOPGAVE

1.	BASISGEGEVENS	1
2.	SAMENVATTING	3
3.	INLEIDING	7
4.	OORDELEN OP HET NIVEAU VAN DE STANDAARDEN	9
5.	ALGEMEEN EINDOORDEEL	31
6.	AANBEVELINGEN	33
BIJLAGE I	Scoretabel	35
BIJLAGE II	Programma, werkwijze en beslisregels	37
BIJLAGE III	Lijst geraadpleegde documenten	41
BIJLAGE IV	Overzicht auditpanel	43

1. BASISGEGEVENS

NAAM INSTELLING	Hogeschool Inholland
status instelling	Bekostigd hoger onderwijs
resultaat instellingstoets kwaliteitszorg	n.v.t.
NAAM OPLEIDING (zoals in croho)	B Tuinbouw & Agribusiness
registratienummer croho	30024
domein/sector croho	Landbouw en natuurlijke omgeving
oriëntatie opleiding	Hbo
niveau opleiding	Bachelor
graad en titel	Bachelor of Horticulture
aantal studiepunten	240
afstudeerrichtingen	Teelttechniek & Veredeling; Management & Greenports
locatie	Delft
variant	Voltijd
joint programme	Double degree, tweejarig programma; Bachelor of Business Administration Agriculture University of Hebei; Shanghai Normal University
onderwijstaal	Nederlands (voltijd); Engels (Double degree)
datum audit / opleidingsbeoordeling	19 januari 2017
contactpersoon opleiding	Sjoerd Nieboer sjoerd.nieboer@inholland.nl

Basisgegevens **hbo-bacheloropleiding** Tuinbouw & Agribusiness voltijd¹

bron: Kritische reflectie bacheloropleiding Tuinbouw & Agribusiness

peildatum: 20-01-2017

instroom (aantal)	2010	2011	2012	2013	2014	2015
▪ voltijd	21	29	40	30	24	46
uitval (percentage)						
uit het eerste jaar ²	2010	2011	2012	2013	2014	2015
▪ voltijd	19	27,6	17,5	16,7	25	41%
uit de hoofdfase ³				2009	2010	2011
▪ voltijd				14,2	n/a	n/a
rendement (percentage) ⁴				2009	2010	2011
▪ voltijd				65	94,1	85
docenten (aantal + fte)			aantal		Fte	
▪ voltijd			16		13	
opleidingsniveau docenten (percentage) ⁵			Bachelor	Master	PhD.	
▪ voltijd			12,75	81,0	6,25	
docent-student ratio ⁶						
▪ voltijd			1:23,9			
contacturen (aantal) ⁷			1 ^e jaar	2 ^e jaar	3 ^e jaar	4 ^e jaar
▪ voltijd			20	14	10	10

¹ Bron: Basisgegevens opleidingsbeoordelingen 'Indicatoren en definities', Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie, 19 februari 2015.

² Het aandeel van het totaal aantal bachelorstudenten (eerstejaars ho) dat na één jaar niet meer bij de opleiding staat ingeschreven, zo mogelijk voor de laatste zes cohorten.

³ Het aandeel van de bachelorstudenten die zich na het eerste studiejaar opnieuw bij de opleiding inschrijven (herinschrijvers) dat in de nominale studieduur zonder het diploma te hebben behaald alsnog uitvalt uit de opleiding, zo mogelijk voor de laatste drie cohorten.

⁴ Het aandeel van de bachelorstudenten die zich na het eerste studiejaar opnieuw bij de opleiding inschrijven (herinschrijvers) dat het bachelordiploma haalt in de nominale studieduur + één jaar, zo mogelijk voor de laatste drie cohorten.

⁵ Het aandeel docenten (onderwijzend personeel) met een hbo, master en PhD in het totaal aantal docenten (onderwijzend personeel).

⁶ De verhouding tussen het totaal aantal ingeschreven studenten en het totaal aantal fte's aan onderwijzend personeel van de opleiding in het meest recente studiejaar.

⁷ Het gemiddeld aantal klokuren per week aan geprogrammeerde contacttijd, voor ieder jaar van de opleiding.

2. SAMENVATTING

Onderwerp 1. Beoogde eindkwalificaties

De opleiding ontleent haar beoogde eindkwalificaties aan het landelijke opleidingsprofiel en heeft deze gekalibreerd met de Dublin Descriptoren. De ontworpen competenties in de opleiding hebben een stevig (inter)nationaal fundament en zijn van hbo-bachelorniveau. De opleiding profileert zich als kenniscentrum waar onderwijs, onderzoek en praktijk samenkomen. Het werkveld is nauw betrokken bij het valideren en actualiseren van de eindkwalificaties. Studenten verzamelen brede kennis over bijvoorbeeld teelttechniek, bedrijfsvoering, kwaliteitszorg, projectmatig werken en het vermarkten van producten in de groene sector. Een onderzoekende houding komt terug binnen het teeltkundig onderzoek of ketengerichte vraagstukken en is opgenomen als afzonderlijke competentie. De internationale oriëntatie vindt plaats binnen de inhoud van de opleiding en contacten met het internationale werkveld.

Door de interessante profilering van de opleiding als regionaal kenniscentrum voor de Randstad en de zeer nauwe betrokkenheid van het werkveld beoordeelt het panel standaard 1 met een 'goed'.

Onderwerp 2. Programma

De inhoud van het onderwijsprogramma dekt de beoogde eindkwalificaties. Betrokken lectoren leveren een inhoudelijke bijdrage aan het onderwijs. Verschillende leerlijnen lopen als een rode draad door de opleiding heen en zorgen samen met oplopende complexiteit voor samenhang in het programma. Onderzoekend vermogen is op een fraaie wijze uitgewerkt voor de twee verschillende afstudeerrichtingen. Internationalisering komt op een toereikende manier terug in het onderwijsprogramma, maar zou ambitieuzer mogen worden neergezet, gezien het werkveld waarvoor het opleidt en de eigen ambities. De opleiding kent een constructivistische en praktijkgerichte benadering en hier sluiten de werkvormen op aan. Studenten werken aan authentieke en realistische leertaken en komen gedurende de studie in aanraking met de beroepspraktijk door bijvoorbeeld de Demokwekerij en het Horti Experience Centre. De kwalificaties van de instromende Double degree studenten acht het panel niet voldoende voor het behalen van de beoogde eindkwalificaties. De opleiding werkt aan verbeteringen in het programma van de Double degree, met name de aansluiting van China op Nederland.

Binnen het onderwerp 'Programma' beoordeelt het panel de standaarden 2 Oriëntatie programma en 3 Inhoud programma als 'goed', standaard 4 Vormgeving programma als 'voldoende' en standaard 5 Aansluiting programma als 'onvoldoende'.

Onderwerp 3. Personeel

Het docententeam is enthousiast en pragmatisch en staat in verbinding met de praktijk. Gastsprekers en lectoren vormen een mooie (inhoudelijke) aanvulling op het vaste docententeam. De opleiding voert een adequaat personeelsbeleid en voorziet de docenten van de benodigde professionaliseringsruimte. Hiernaast neemt de opleiding maatregelen om de werkdruk te verlagen. Extra inzet van docenten met een internationale achtergrond in de Double degree is noodzakelijk.

Het panel beoordeelt standaard '6' Kwalificaties personeel met een voldoende.

Onderwerp 4. Voorzieningen

Alle voorzieningen om goed onderwijs te verzorgen zijn aanwezig op de locatie in Delft. De externe locaties zijn van grote toegevoegde waarde voor de realisatie van het onderwijsprogramma. Alle benodigde apparatuur is op deze locaties aanwezig. Vakinhoudelijke bronnen zijn digitaal beschikbaar, echter niet in de vorm van een fysieke bibliotheek. Studiebegeleiding is erop gericht om deficiënties bij studenten weg te werken en om extra ondersteuning te bieden wanneer nodig. De begeleiding van Double degree in het onderwijs is adequaat, echter ontbreekt begeleiding bij integratie en het opbouwen van een 'social life'. De opleiding werkt aan de informatievoorziening rondom roostering en cijfers.

Binnen het onderwerp 'Voorzieningen' beoordeelt het panel standaard 7 Huisvesting en materiële voorzieningen met een 'goed' en standaard 8 Studiebegeleiding en informatievoorziening met een 'voldoende'.

Onderwerp 5. Kwaliteitszorg

Met verschillende relevante stakeholders evalueert de opleiding haar onderwijs. Verschillende gremia hebben een duidelijke verbeteragenda. Studenten worden systematisch bij de kwaliteitszorg betrokken door middel van een opleidingscommissie en feedbackmomenten. De opleiding onderneemt zelf verbeteracties aan de hand van uitgevoerde evaluaties.

Op basis van bovenstaande argumenten constateert het panel dat de opleiding beschikt over een werkend en effectief kwaliteitszorgsysteem en beoordeelt het standaard 9 Periodiek evalueren met een 'goed'.

Onderwerp 6. Toetsing

Het toetsen en beoordelen van studenten gebeurt binnen de opleiding op een valide, betrouwbare en transparante manier. Het samenspel tussen de examencommissie en de toetscommissie borgt de kwaliteit van tentaminering en examinering. De beoordelingsformulieren zijn minder toereikend om een kwalitatieve en formatieve beoordeling voor studenten mogelijk te maken. De opleiding kan hier nog slagen in maken. De inrichting van het afstuderen maakt het voor studenten mogelijk om de te realiseren eindkwalificaties aan te tonen.

Het panel beoordeelt standaard 10 Toetsing als een 'voldoende'.

Onderwerp 7. Gerealiseerde eindkwalificaties

De opleiding stelt studenten in staat om de beoogde eindkwalificaties te realiseren. Studenten studeren op hbo-bachelorniveau af en krijgen volgens het werkveld voldoende bagage mee om te functioneren in de beroepspraktijk. Het panel oordeelt positief over de door hem beoordeelde eindwerken, maar ziet ook verschil in kwaliteit tussen eindwerken van de voltijdvariant en Double degree. Eén van de eindwerken van de Double degree beoordeelt het panel als onvoldoende en één als 'twijfelgeval'. De eindwerken van de Double degree zijn kwalitatief minder sterk in de onderzoekscomponent. Het panel spreekt met overtuigend vertrouwen over het vermogen van de opleiding om de kwaliteit van de eindwerken van de Double degree te verhogen. De opleiding heeft sinds de laatste opleidingsbeoordeling laten zien dat zij in staat is om grote verbeterlagen te realiseren in het aanzienlijk verhogen van de kwaliteit van eindwerken. Dit in combinatie met het versterken van onderzoeksvaardigheden in het curriculum, het hiermee verbeteren van de instroom (zie Standaard 5), en een strakke begeleiding bij deze groep studenten in de uitvoering van het onderzoek, heeft het panel doen besluiten om niet meer eindwerken te bekijken. Op basis van bovenstaande argumenten komt het panel tot het afgewogen oordeel 'voldoende' voor standaard 11 'Eindkwalificaties'.

Algemene conclusie:

Het panel treft bij de hbo-bacheloropleiding Tuinbouw & Agribusiness een gedegen programma aan die beroepsgeschikte professionals aflevert aan de arbeidsmarkt. De opleiding leidt zowel Nederlandse als Chinese studenten op een eigen bijtijdse wijze en een beroepsgerichte manier op. Het panel ziet een bewuste en sterke opleiding die zelfstandig verbeteracties initieert en onderneemt om de kwaliteit van de opleiding te blijven verhogen. In zowel de voltijdvariant als de Double degree herkent het panel een deugdelijke kwaliteit, waarbij het van belang is om aandacht te hebben voor de kwaliteit van de instromende Chinese studenten (standaard 5).

De standaarden 1, 2, 3, 7 en 9 beoordeelt het panel als 'goed', de standaarden 4, 6, 8, 10 en 11 als 'voldoende' en de standaard 5 als 'onvoldoende'. Volgens de beslisregels van de NVAO komt het panel tot het algemeen eindoordeel **voldoende**.

Den Haag, 18 april 2017

R.J.M. van der Hoorn,
voorzitter

R. van Krieken,
secretaris

3. INLEIDING

De voorliggende beoordelingsrapportage is de resultante van een zogeheten 'Uitgebreide Opleidingsbeoordeling' van de voltijdse hbo-bacheloropleiding Tuinbouw & Agribusiness (T&A) van de Hogeschool Inholland, die op 19 januari 2017 is uitgevoerd door een auditpanel van onafhankelijke deskundigen (zie bijlage IV voor een toelichting).

Vanaf 1 januari 2015 worden opleidingen in het hoger onderwijs met een vergelijkbare onderwijshoud in één (sub)cluster in een bepaalde periode gevisiteerd. De clusterwijze beoordeling - ook wel *clustervisitatie genoemd* - heeft als doel de scherpte en de vergelijkbaarheid van de oordelen te bevorderen. Bovengenoemde opleiding van Hogeschool Inholland valt samen met diverse verwante opleidingen van andere onderwijsinstellingen in de visitatiegroep '*Hoger Agrarisch Onderwijs Plant*'. Deze opleidingen moeten allemaal in de periode voor 1 mei 2017 beoordeeld worden. Het auditpanel heeft voor de beoordeling het vigerende beoordelingskader van de Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie (NVAO)⁸ gebruikt.

Dit rapport behandelt achtereenvolgens de bevindingen, overwegingen en conclusies van het auditpanel over de betreffende opleiding op de elf NVAO-kwaliteitsstandaarden, geclusterd in de onderwerpen: 'beoogde eindkwalificaties', 'programma', 'personeel', 'voorzieningen', 'kwaliteitszorg', 'toetsing' en 'gerealiseerde eindkwalificaties'.

Positie opleiding binnen de onderwijsinstelling

De opleiding T&A is binnen Hogeschool Inholland gepositioneerd in het domein Agri, Food & Life Sciences (AFL). De opleidingen van dit domein zijn verspreid over de locaties in Amsterdam en Delft. De opleiding T&A is gevestigd in de locatie aan de Rotterdamseweg in Delft. Het domein AFL heeft een samenhangend portfolio en past binnen de profileringsthema's van Hogeschool Inholland: duurzaam, gezond en creatief. De onderzoeksagenda van het domein richt zich op de duurzame innovatie in de metropool. Dit maakt het voor de opleiding T&A mogelijk om cross-overs te realiseren door samen te werken met andere opleidingen zoals Food Commerce & Technology of Landscape & Environment Management. Een voorbeeld hiervan is speurhonden in samenwerking met Dier- en Veehouderij.

Varianten

De opleiding kent twee verschillende varianten. Nederlandse studenten volgen het reguliere vierjarige programma. De opleiding biedt studenten van de Agriculture University of Hebei en Shanghai Normal University de mogelijkheid om een Double degree te behalen. Studenten volgen de eerste twee jaar een programma in China en de laatste twee jaar in Nederland. Na het succesvol doorlopen van het programma krijgen deze studenten twee diploma's. Verschillen tussen de voltijd en Double degree worden waar nodig in deze rapportage beschreven en beoordeeld.

Ontwikkelingen na de vorige accreditatie

De vorige visitatie van de hbo-bacheloropleiding 'Greenport & Business & Retail / Bedrijfskunde en Agribusiness' vond plaats in 2011. In september 2013 vond een herbeoordeling plaats. Samen met interne kwaliteitsmetingen en -audits heeft dit er tot geleid dat de opleiding zich verder heeft ontwikkeld. De opleiding heeft een aantal belangrijke verbeteringen gerealiseerd die bijdragen aan de kwaliteit van de opleiding.

---

⁸ Beoordelingskader Accreditatiestelsel Hoger Onderwijs Beperkte of Uitgebreide opleidingsbeoordeling, Nederlands-Vlaamse Accreditatie organisatie d.d. 19 december 2014.

De ontwikkelingen en verbeterlagen van de opleiding neemt het panel mee in haar wegingen en oordelen over de afzonderlijke standaarden.

Vorige accreditatie en hersteltraject	
Verbeterpunt	Follow-up
Steviger positioneren van examencommissie	Examencommissie is steviger gepositioneerd in de opleiding en kent een duidelijke agenda. Een toetscommissie borgt de kwaliteit van toetsen en beoordelen in de opleiding.
Formuleren en specificeren van onderzoekslijn	De onderzoekslijn is vormgegeven in het programma door alle studie jaren heen. De leerlijn is toegesneden op de afstudeerrichting van de student en het type (afstudeer)onderzoek.
T-2,5 Scan opleiding	
Verbeterpunt	Follow-up
Actualisatie en bekendheid van opleidings- en beroepsprofiel	Curriculumcommissie is aangesteld en draagt zorg voor het actualiseren van het opleidings- en beroepsprofiel met het werkveld. Het geactualiseerde profiel is gedeeld met studenten en docenten.
Visie op internationalisering	Internationalisering integraal onderdeel van de opleiding en meer contact met het internationaal georiënteerde werkveld.
Visie op onderzoek	Visie op onderzoek is vastgelegd op domeinniveau. Opleiding expliciteert onderzoek verder naar opleidings- en beroepsprofiel.
Verhogen instroom	Opleiding geeft invulling aan werving en instroom door middel van creëren van doorlopende lijnen.
Kwaliteit instroom teeltkennis en Engels Double degree	Probleem is geagendeerd in managementoverleg. Voor Engels zijn expliciete afspraken gemaakt en zijn al terug te vinden in verhoogd niveau studenten
Werkdruk	Meer focus op planning en taaktoebedeling in het kader van efficiëntie; Inzetten van docenten naar kwaliteiten; eenvoudiger maken beoordelingssystematiek.
Scholing docenten kenniswerkplaatsmethodiek	Docentkwaliteit in de vorm van docentrollen inzichtelijk gemaakt. Professionaliseringsactiviteiten aangeboden op niveau van individuele docenten.
Informatievoorziening jegens student	Onderwerp van gesprek in kwaliteitscirkel voor het komen tot verbeteringen; Informatie in themahandleidingen explicieter vormgegeven.
Organisatie en uitvoering periodieke onderwijs-evaluaties	Beleid van Inholland geïmplementeerd in de opleiding; handboek kwaliteitszorg geactualiseerd voor de opleiding.
Onderwijs- en toetsbeleid	Actualisatie en verdieping van het onderwijs- en toetsbeleid heeft plaatsgevonden en besproken met alle actoren.

4. OORDELEN OP HET NIVEAU VAN DE STANDAARDEN

4.1. Beoogde eindkwalificaties

Standaard 1: De beoogde eindkwalificaties van de opleiding zijn wat betreft inhoud, niveau en oriëntatie geconcretiseerd en voldoen aan internationale eisen.

Toelichting NVAO: De beoogde eindkwalificaties passen wat betreft niveau en oriëntatie (bachelor of master; hbo of wo) binnen het Nederlandse kwalificatieraamwerk. Ze sluiten bovendien aan bij de actuele eisen die in internationaal perspectief vanuit het beroepenveld en het vakgebied worden gesteld aan de inhoud van de opleiding. Voor zover van toepassing zijn de beoogde eindkwalificaties tevens in overeenstemming met relevante wet- en regelgeving.

Bevindingen

Competenties

De opleiding Tuinbouw & Agribusiness van Hogeschool Inholland stelt samen met de andere hoger agrarische onderwijsinstellingen de eindkwalificaties vast. Dit gebeurt in samenwerking met een (inter)nationale werkveldvertegenwoordiging. Voor de opleidingsprofielen Tuin- en Akkerbouw en Bedrijfskunde & Agribusiness zijn de eindkwalificaties voor het laatst in 2013 vastgesteld. Ze sluiten aan op actuele ontwikkelingen in de beroepspraktijk en in de maatschappij. De opleiding heeft de opleidingsprofielen gebruikt als basis voor de twee afstudeerrichtingen: Teeltechniek & Veredeling (T&V) en Management & Greenport (M&G).

De opleiding gebruikt de negen eindkwalificaties uit het landelijke opleidingsprofiel als beoogde eindkwalificaties (Tabel 1). De eindkwalificaties zijn uitgezet tegenover de Dublin Descriptoren en zijn van hbo-bachelorniveau. Een student doorloopt deze competenties op drie verschillende niveaus: (1) startbekwaam, (2) professionaliseringsgeschikt en (3) beroepsgeschikt. Voor alle niveaus zijn er toereikende beheersingsindicatoren. Het panel stelt vast dat de competenties relevant zijn voor de beroepspraktijk en aansluiten op de actuele thema's uit het werkveld.

Tabel 1. Competenties Tuinbouw & Agribusiness

Competenties		
▪ Beleid en advies	▪ Mondiaal vermarkten van producten en diensten	▪ Oplossen groeiproblemen
▪ Onderzoeken	▪ Strategisch ondernemen	▪ Duurzaam opereren in ketens
▪ Verbeteren en vernieuwen van de organisatie	▪ Opstellen en optimaliseren teeltplan	▪ Beheersen en aansturen logistieke processen

Profilering

De opleiding zit in een transitie om van onderwijsinstelling te veranderen naar een kenniscentrum. In het kenniscentrum komen beroepspraktijk, opleiding, lectoraat en kennispartners bij elkaar. Op deze manier profileert de opleiding zich als omgeving waar onderwijs, onderzoek en praktijk elkaar ontmoeten. In het kenniscentrum wordt gewerkt via de kenniswerkplaatsmethode. Via deze methode komen studenten in aanraking met het kenniscentrum en werken samen met de beroepspraktijk aan actuele en relevante vraagstukken door middel van toegepast onderzoek in de opleiding. Studenten worden op een multidisciplinaire manier opgeleid, dichtbij de beroepspraktijk. De opleiding kiest hiervoor omdat alumni vaak komen te werken in multidisciplinaire teams. Daarbij is het belangrijk dat studenten kennis hebben van teeltechniek, bedrijfsvoering, kwaliteitszorg, projectmatig werken en het vermarkten van producten. Om dit te realiseren speelt vaardigheid in communicatie, advies en onderzoek ook een rol.

Om studenten voor te bereiden op actuele thema's focust de opleiding zich op internationale trends als: local for local, voedselveiligheid, innovatie, duurzaamheid en veranderende ketenstructuren.

Uit de gesprekken blijkt dat de opleiding een kweekvijver is voor Nederlandse multinationals. Een gedeelte van de Chinese studenten komt te werken voor Nederlandse bedrijven die actief zijn op de Chinese markt of tot deze markt willen toetreden. De opleiding richt zich daarom in de Double degree (DD) op de competenties van de afstudeerrichting M&G. Daar ligt volgens het werkveld ook de toegevoegde waarde van deze groep studenten.

Onderzoek

In de beoogde eindkwalificaties wordt onderzoek tot uitdrukking gebracht in de competentie 'onderzoek'. Studenten ontwikkelen onderzoeksvaardigheden en een onderzoekend vermogen om vraagstukken op te lossen. In de afstudeerrichtingen komt dit op twee manieren terug. Binnen M&G ligt de focus op onderzoekend vermogen, bijvoorbeeld het analyseren van ketengerichte vraagstukken. Binnen T&V ligt de focus op onderzoeksvaardigheden. Studenten komen vaak te werken als onderzoeker en veredelaar en leren daarom gerichte onderzoeksvaardigheden.

Internationalisering

Naast dat de landelijke eindkwalificaties internationaal zijn afgestemd komt 'internationalisering' terug in de competenties zoals 'mondiaal vermarkten van producten en diensten' en 'duurzaam opereren in ketens'. Hiernaast is 'internationalisering' zichtbaar in de inhoud van de opleiding (zie standaard 3) en komt naar voren als 'internationalisation at home'. Volgens het panel is dit een toereikende manier om 'internationalisering' terug te laten komen in de beoogde eindkwalificaties. Uit de gesprekken blijkt dat de opleiding de contacten met China en de DD nauwelijks inzet voor een verdere internationalisering van de opleiding. Het panel vindt het een gemiste kans dat de opleiding deze bron van culturele diversiteit niet benut wordt en moedigt de opleiding aan om hier werk van te maken.

Validering

De opleiding beschikt over een werkende en actieve beroepenveldcommissie (BVC). Uit de gesprekken en notulen van BVC-bijeenkomsten blijkt dat de BVC nauw betrokken wordt bij het actualiseren en evalueren van de competenties van de opleiding. Zowel de afstudeerrichtingen, het curriculum en het onderwerp 'internationalisering' bespreekt de BVC in haar bijeenkomsten. Dit blijkt uit gespreksverslagen die het panel heeft ingezien. Hieruit blijkt dat de opleiding de actualiteit van haar opleidingsprofiel met behulp van de BVC onderhoudt en laat valideren door het werkveld.

Weging en Oordeel

Oordeel: goed

Het panel geeft voor standaard 1 het oordeel 'goed'. Het panel is namelijk van mening dat de beoogde eindkwalificaties op hbo-bachelorniveau zijn, een stevig (intern)nationaal fundament hebben en aansluiten bij de huidige trends en ontwikkelingen in het werkveld. De beroepenveldcommissie valideert en actualiseert de competenties van de opleiding. De ontwikkeling van de opleiding van een onderwijsinstelling naar een kenniscentrum vindt het panel een mooie beweging. De uitwerking van onderzoek sluit aan bij de behoefte van het werkveld en internationalisering draagt vooral bij aan de kennis over mondiale vraagstukken. Het panel vindt dat de opleiding meer gebruik kan maken van culturele diversiteit binnen de voltijdvariant en de DD om vorm te geven aan 'internationalisering'.

4.2. Programma

Standaard 2: De oriëntatie van het programma waarborgt de ontwikkeling van vaardigheden op het gebied van wetenschappelijk onderzoek en/of de beroepspraktijk.

Toelichting NVAO: Het programma heeft aantoonbare verbanden met actuele ontwikkelingen in het beroepenveld en het vakgebied.

Bevindingen

Beroepspraktijk

Het panel stelt vast dat de opleiding dichtbij de beroepspraktijk staat. Dit begint met de nauwe contacten met de BVC voor het evalueren en actualiseren van het programma. De opleiding werkt met het 'groene werkveld' samen om de opleiding inhoudelijk te realiseren. Hiernaast uit de betrokkenheid van het werkveld zich in het mogelijk maken van het praktijkgericht gedeelte van de opleiding. In dit geval gaat het om beschikbaar stellen van (specialistische) apparaten en/of materialen die gebruikt worden in de Demokwekerij Westland of het Horti Experience Centre Bleiswijk. De opleiding gebruikt deze twee locaties als praktijkleeromgeving en voert daar delen van het curriculum uit.

Het curriculum laat studenten op verschillende manieren in aanraking komen met de beroepspraktijk. Door de gehele opleiding heen vinden excursies plaats of worden lessen op locatie verzorgd bij bedrijven of organisaties. Gastsprekers verzorgen met regelmaat colleges voor studenten over uiteenlopende onderwerpen. Praktische vaardigheden oefenen studenten in de Demokwekerij of Horti Experience Centre. In het derde jaar lopen studenten stage (30 EC) in het werkveld. In het vierde jaar komen studenten in aanraking met de praktijk door middel van het afstudeeronderzoek (30 EC), een zelf te organiseren symposium en het Green Junior Project. In dit project werken studenten in multidisciplinaire teams aan een project voor een externe opdrachtgever. Uit de gesprekken blijkt dat in het programma van de DD de stage ontbreekt. DD-studenten ervaren dit als een ommissie en geven aan behoefte te hebben aan meer interactie met de beroepspraktijk via lessen op locaties of excursies. Het panel ondersteunt deze gedachte.

Docenten komen doorgaans in aanraking met het werkveld. Zij onderhouden het netwerk dat de opleiding heeft met de verschillende bedrijven en organisaties in het werkveld. In dit werkveld zijn ze te vinden als begeleider van (stage)projecten en het afstudeeronderzoek.

Onderzoek

De lectoren van de opleiding participeren in de landelijke onderzoekersagenda voor de tuinbouw en agribusiness. Onderzoeksprojecten zoals 'Green Eyes' en 'Samenmarkt' generen waardevolle kennis voor de opleiding en de rest van de groene sector. Deze thema's komen ook terug in de verschillende cursussen in het curriculum. Ook geven deze onderzoeksprojecten studenten de mogelijkheid om onderzoek te doen onder begeleiding van een lector. Het panel constateert dat dit laatste nog in mindere mate gebeurt voor studenten van de opleiding. Docenten hebben de mogelijkheid om thema's of vraagstukken aan te dragen bij de lectoren. Lectoren diepen deze onderwerpen uit en geven kennis op deze manier terug aan het onderwijs. Dit draagt bij aan inhoudelijke verdieping en ontwikkeling van het curriculum.

Weging en Oordeel

Oordeel: goed

Het panel laat de opleiding studenten in aanraking komen met de beroepspraktijk en onderzoek. Door de gehele opleiding heen komen studenten op verschillende manieren integraal in aanraking met de beroepspraktijk om te werken aan kennis en (beroeps)-vaardigheden. Het panel ondersteunt de gedachte om in het curriculum van de DD meer de beroepspraktijk te laten terugkomen. Het panel is van mening dat 'Demokwekerij' en het 'Horti Experience Centre', alsook de positie van de lectoren in de sector, een belangrijke meerwaarde opleveren voor het onderwijs. Tevens versterkt dit op een mooie manier de positie van de opleiding binnen het HAO. Op basis van bovenstaande argumenten komt het panel voor standaard 2 tot het oordeel 'goed'. Volgens

Standaard 3: De inhoud van het programma biedt studenten de mogelijkheid om de beoogde eindkwalificaties te bereiken.

Toelichting NVAO: De eindkwalificaties zijn adequaat vertaald in leerdoelen van (onderdelen van) het programma. Studenten volgen een inhoudelijk samenhangend studieprogramma .

Bevindingen

Programma

Studenten doorlopen het programma zoals weergegeven in tabel 3. Reguliere voltijdstudenten volgen het programma met daarin een stage en afstudeeronderzoek. Binnen het programma is geen ruimte voor het volgen van een minor. Deze ruimte vult de opleiding in met voornamelijk integratieve cursussen zoals 'Teeltplan en advies' of 'Agritrends en ontwikkelingen'. Naast het ontbreken van een derdejaarsstage in het DD-programma (zie Standaard 2), ervaren de DD-studenten ook een verschil tussen het programma dat ze volgen in China en in Nederland. Het programma in Nederland kent volgens de studenten meer diversiteit in de inhoud en werkvormen en wordt als intensiever ervaren. Zowel door de DD-studenten, als mede door het panel, wordt dit wel als aandachtspunt ervaren.

Tabel 3. Programma voltijdvariant en Double degree

Jaar	Voltijd		Double degree	
1	Vakinhoud	60 EC	Vakinhoud (CHN)	60 EC
2	Vakinhoud	60 EC	Vakinhoud (CHN)	60 EC
3	Vakinhoud Stage	30 EC 30 EC	Vakinhoud (NL)	60 EC
4	Vakinhoud Afstudeeronderzoek	30 EC 30 EC	Vakinhoud (NL) Afstudeeronderzoek (NL)	30 EC 30 EC

Het panel constateert dat de competenties zijn uitgewerkt in verschillende beheersings-indicatoren. Deze indicatoren zijn verwerkt in de leerdoelen van de verschillende cursussen van de opleiding. Naar oordeel van het panel gebeurt dit adequaat en is in verschillende documenten terug te zien. De opleiding ontwikkelt samen met de Chinese partnerinstellingen het programma in China. Zo analyseert de opleiding de Chinese cursussen om te beoordelen wat de inhoud en het niveau ervan is. Dit maakt aanpassingen voor een betere aansluiting van de programma's mogelijk. De opleiding geeft zelf ook aan bezig te zijn in China met het versterken van de aansluiting in de samenhang, inhoud en didactische werkvormen.

Leerlijnen en samenhang

Het panel stelt vast dat er sprake is van een samenhangend programma. Het programma kent een aantal leerlijnen die als een rode draad door de opleiding heen lopen: conceptueel, vaardigheden, integraal, ervarings-reflectief en studieloopbaanbegeleiding. Deze leerlijnen zijn terug te vinden in opbouw van het curriculum en worden aan studenten inzichtelijk gemaakt door middel van de handleidingen. In het eerste en tweede studiejaar ligt het zwaartepunt op het ontwikkelen van een stevige kennisbasis. Tevens oriënteren studenten zich in het eerste jaar op de twee afstudeerrichtingen. Halverwege het tweede jaar kiezen studenten een richting waarin zij afstuderen. Bij de richting T&V horen vakken zoals teeltkundig onderzoek, kasklimaat en energiebeheer en gewasbescherming. Bij de richting M&G zijn dit vakken als internationale marktstrategie, mondiale agrarische handel of ondernemerschap. Naarmate studenten vorderen in hun studie neemt de complexiteit van vraagstukken toe.

Internationalisering

Het programma kent een aantal componenten die vallen onder de noemer '*internationalisation at home*'. Gedurende de opleiding werken studenten aan het ontwikkelen van vaardigheid in de Duitse en Engelse taal. Daarbij ligt de focus op de lees-, schrijf- en presentatievaardigheden in deze vreemde talen. De inhoud van het programma kent internationale thematieken en vraagstukken zoals voedselveiligheid, wereldvoedselproblematiek en mondiale marktketen. De cursus '*Biobased & Sustainable business*' is daar een voorbeeld van. De opleiding stimuleert studenten om stage te lopen in het buitenland of het sterk internationaal georiënteerde werkveld, maar verplicht het niet. Studenten gaan dan naar landen als Canada, Costa Rica of Taiwan. Het afstudeeronderzoek vindt zo veel mogelijk plaats bij internationaal georiënteerde bedrijven en organisaties. Het panel constateert dat het merendeel van de studenten kiest voor een afstudeeronderzoek in een internationale context in plaats van een stage in het buitenland.

Onderzoek

Vanaf het eerste jaar komen studenten in aanraking met onderzoek. In de voltijdvariant biedt het programma drie cursussen aan waarin de basisbeginselen van praktijkgericht onderzoek aan bod komen. Na het kiezen van een afstudeerrichting krijgen studenten cursussen die zich specifiek richten op de gekozen richting. Dit zijn voor T&V twee cursussen '*Toegepast teeltonderzoek*' en voor M&G twee cursussen '*Toegepast bedrijfskundig onderzoek*'. DD-studenten krijgen onderzoeksmethodologie in het derde studiejaar. Het panel constateert dat in het Chinese programma minder aandacht is voor onderzoeksvaardigheden. De opleiding heeft al plannen om de onderzoeksvaardigheden van de DD-studenten in China te versterken. Het panel is van mening dat dit adequate verbeterplannen betreft.

Weging en Oordeel

Oordeel: goed

Het panel komt op basis van de volgende argumenten tot het oordeel 'goed' voor standaard 3: (1) Het programma dekt alle eindkwalificaties en kent een stevige horizontale samenhang waarbij de complexiteit gedurende de jaren toeneemt; (2) Leerlijnen lopen als een rode draad door het programma en zorgen voor de verticale samenhang; (3) De opleiding vergelijkt de verschillende programma's binnen de Double degree en onderneemt actie om dit beter op elkaar aan te laten sluiten; (4) Het panel ziet dat de opleiding '*internationalisering*' op een toereikende manier laat terugkomen in de inhoud van het onderwijsprogramma; (5) De toepassing van onderzoek is op een fraaie wijze toegesneden op de afstudeerrichtingen.

Standaard 4: De vormgeving van het programma zet aan tot studeren en biedt studenten de mogelijkheid om de beoogde eindkwalificaties te bereiken.

Toelichting NVAO: Het didactisch concept is in lijn met de beoogde eindkwalificaties en de werkvormen sluiten aan bij het didactisch concept. Factoren, die betrekking hebben op het programma en die de studievoortgang belemmeren worden zoveel mogelijk weggenomen. Studenten met een functiebeperking krijgen bovendien op dit aspect extra studieloopbaanbegeleiding.

Bevindingen

Didactisch concept

De opleiding kiest ervoor om competentiegericht onderwijs te benaderen vanuit een praktijkgerichte en constructivistische invalshoek. De opleiding ziet leren als een constructief proces waarbij de (sociale) omgeving een belangrijke rol in het leren van studenten speelt. Dit komt onder andere tot uiting in groepswork en het werken in een uitdagende omgeving (Bijvoorbeeld de Demokwekerij). Studenten werken aan authentieke en realistische leertaken die zijn ontleend zijn aan de beroepspraktijk.

In het programma is een variatie aan verschillende werkvormen te vinden. Deze werkvormen komen in samenhang terug in de verschillende cursussen. In de integrale leerlijn werken studenten aan projecten of casussen zoals het Green Junior project. Ook de stage en het afstudeeronderzoek vallen in deze leerlijn. Hoor- en werkcolleges zijn de dominante werkvorm in de conceptuele leerlijn. De vaardighedenleerlijn bestaat uit werkvormen zoals practica en trainingen. Hiervan is een tweedaagse training klimaatregeling bij Hoogendoorn Growth Management een kenmerkend voorbeeld. De ervarings-reflectie leerlijn wordt ingevuld door tal van gastsprekers uit het werkveld en door excursies. De studieloopbaanbegeleiding (SLB) vult de opleiding in door individuele contactmomenten tussen student en de SLB-er (zie standaard 8).

In samenspraak met de Chinese partneruniversiteiten is er een speciaal programma ontwikkeld in China. Docenten van de opleiding geven zelf ook zeven weken les in China om studenten voor te bereiden op het westerse onderwijs en de bijbehorende cultuur. Uit de gesprekken blijkt dat DD-studenten dit als positief ervaren.

Studievoortgang

De opleiding volgt het beleid van Hogeschool Inholland voor het aanbieden van extra voorzieningen aan studenten met een functiebeperking. Het panel constateert dat dit werkende maatregelen zijn. Bij het ontwikkelen van het onderwijs houdt de opleiding rekening met de (spreiding van de) studielast. Voor studenten is deze studielast en de planning inzichtelijk gemaakt in de verschillende handleidingen. Op een aantal momenten in het programma hanteert de opleiding 'stoplichten' voor studenten. Dit is onder andere het bindend studieadvies (BSA). Het BSA heeft een kwantitatieve norm van 50 EC en een kwalitatieve norm van twee cursussen. Voor de stage en het afstudeeronderzoek hanteert de opleiding ook 'stoplichten' en deze vormen een stok achter de deur. De opleiding is er hierdoor zeker van dat studenten die bij de start over voldoende basisniveau beschikken om deze cursussen af te ronden. Het panel constateert dat de studenten er geen hinder van ondervinden.

Weging en Oordeel

Oordeel: voldoende

De opleiding laat zien dat de onderwijsbenadering, het didactisch concept en de werkvormen op één lijn liggen. In de verschillende leerlijnen is een variatie aan werkvormen te vinden die het panel beschouwt als relevant voor het behalen van de beoogde eindkwalificaties. Het gevolgde hogeschoolbeleid voorziet in maatwerk voor studenten met een functiebeperking. De opleiding zet extra in op de vormgeving van de inhoudelijke programmalijs China-Nederland. Op basis van eigen bevindingen is het panel van mening dat de opleiding hier nog slagen in moet maken. Voor het panel weegt het laatstgenoemde zwaarder dan de eerder genoemde punten, waardoor het panel op standaard 4 komt tot het oordeel 'voldoende'

Standaard 5: Het programma sluit aan bij de kwalificaties van de instromende studenten.

Toelichting NVAO: De gehanteerde toelatingseisen zijn realistisch met het oog op de beoogde eindkwalificaties.

Bevindingen*Instroomeisen Double degree*

De studenten uit China doorlopen een speciaal traject om in aanmerking te komen voor deelname aan de DD. Een vereiste is dat de studenten de eerst twee jaar van het curriculum in China en de IELTS-toets (min. 6,0) met goed gevolg hebben doorlopen. Vervolgens maken alle studenten een intake assessment. Het assessment bestaat uit: een toelatingsexamen, een motivatiebrief, een presentatie en een intakegesprek. Uit de gesprekken blijkt dat de Engelse taalvaardigheid en de onderzoeksvaardigheden nog wel aandachtspunten zijn. Ondanks de IELTS-toets voldoen studenten moeizaam aan het vereiste taalniveau en ook extra scholing in onderzoeksvaardigheden is niet voldoende toereikend; dit geven studenten zelf ook aan. Volgens studenten kan de aansluiting tussen China en het eerste semester in jaar 3 beter. De overgang van China naar Nederland ervaren de DD-studenten als zwaar. Voor het panel geeft dit blijk dat de kwalificaties van de DD-studenten niet aansluiten.

Instroomeisen voltijd

De opleiding is toegankelijk voor iedereen met een havo-, vwo- of mbo-4 diploma. Potentiële studenten die ouder zijn dan 21 jaar zonder te beschikken over een dergelijk diploma komen in aanmerking voor een 21+ toets. Voor alle andere buitenlandse studenten is een NT2-niveau-diploma noodzakelijk om toegelaten te worden. In totaal is 5% van de studenten van de afgelopen vijf cohorten middels een 21+ toets of vanuit het buitenland ingestroomd. Het panel constateert dat het aantal studenten de afgelopen jaren groeit. Hiervan is ongeveer een derde afkomstig uit het mbo. Studenten die aantoonbaar een chemische basiskennis beheersen kunnen voor deze vakken vrijstelling krijgen.

Werving en selectie

Momenteel investeert de opleiding in een samenwerkingsverband met middelbare scholen in de regio Delft en Westland. Dit resulteert in onder andere een doorlopende leerlijn vo-hbo die bestaat uit het verzorgen van colleges en excursies voor scholieren. Met de agrarische opleidingscentra in de regio is er een samenwerking voor de leerlijn mbo-hbo. Dit uit zich onder andere in de samenwerking bij de ontwikkeling en uitvoering van de aanstaande Associate Degree opleiding. Bovenstaande twee samenwerkingsverbanden zullen op termijn zorgen voor het vergroten van de instroom.

Zodra potentiële studenten zich inschrijven vindt voorafgaand de toelating eerst een studiekeuzecheck plaats. De studiekeuzecheck bestaat uit een oriënterende activiteit en een intake assessment. Met die uitkomsten van het assessment houdt de opleiding een studiekeuze-adviesgesprek met de potentiële studenten. Hier maakt de student de match met de opleiding. Door het intake assessment heeft de opleiding een adequaat beeld van de student, dat tevens als uitgangspunt dient voor het SLB-traject.

Doorstroom

Het panel constateert dat de DD-studenten kiezen voor een aanverwante masteropleiding in Nederland of gaan werken voor multinationals in het werkveld. De voltijdstudenten kiezen er vaker voor om direct na het afronden van de opleiding te gaan werken. Uit de alumni-enquête blijkt dat ongeveer 1 op de 8 studenten kiest voor een masteropleiding.

Weging en Oordeel

Oordeel: onvoldoende

De opleiding voorziet er voor de voltijdvariant in dat de kwalificaties van de instromende studenten matchen met het programma en de beoogde eindkwalificaties. Naar het oordeel van het panel steekt de opleiding de begeleiding en facilitering van de instromende student op een adequate manier in. Het panel merkt op dat de opleiding consciëntieus bezig is vorm te geven aan een (regionale) leerlijn mbo-hbo en vo-hbo. Daarentegen ziet het panel dat de instroom-eisen voor de DD-studenten niet aansluiten bij de beoogde eindkwalificaties. Dit geldt vooral voor de Engelse taalvaardigheid en onderzoeksvaardigheden. Volgens het panel is het noodzakelijk dat de opleiding hier nog verbetermaatregelen voor treft. Deze argumenten in overweging genomen, komt het panel op standaard 5 tot het oordeel 'onvoldoende'.

4.3. Personeel

Standaard 6: Het personeel is gekwalificeerd en de omvang er van is toereikend voor de inhoudelijke, onderwijskundige en organisatorische realisatie van het programma.

Toelichting NVAO: De feitelijk bij het personeel aanwezige expertise sluit aan bij de eisen gesteld aan een hbo-opleiding.

Bevindingen

Omvang en kwalificaties

Het panel constateert dat de omvang en de kwalificaties van de docenten toereikend zijn voor het uitvoeren van het onderwijsprogramma. Er werken in totaal 16 docenten bij de opleiding. Dit resulteert in een docent-studentratio van 1:23,9. Een Allround Team Ondersteuner (ATO) ondersteunt het docententeam in allerlei neventaken. Van alle docenten heeft ruim 81 procent een mastergraad, één docent is gepromoveerd. Eind 2016 heeft ruim 56 procent van de docenten een didactische aantekening. Ontbrekende expertise zoals docenten Nederlands of Engels huurt de opleiding extern in. Ook de gastsprekers vormen een goede aanvulling op de expertise van het docententeam. Uit het gesprek met docenten blijkt dat het docententeam enthousiasme uitstraalt en onderwijsinnovaties aanpakt. De opleiding streeft naar een docententeam dat een balans heeft tussen ondervinding en recente praktijkervaring. Deze combinatie verklaart waarom nog niet alle docenten over een mastergraad of didactische aantekening beschikken. Het werkveld en alumni spreken lovend over de goede banden van docenten met de beroepspraktijk. Zij vinden dat dit merkbaar is in het verzorgde onderwijs (op locatie).

Uit de gesprekken en de documentatie blijkt dat de opleiding een adequaat personeelsbeleid heeft. De opleiding werkt aan het verlagen van de werkdruk van docenten. Dit doet de opleiding door het toetsings- en beoordelingsproces eenvoudiger en efficiënter te organiseren. Het panel constateert dat docenten inderdaad onnodig veel tijd kwijt zijn aan het beoordelen van werk van studenten en dat op dit punt dus een aanzienlijke tijdswinst te boeken valt.

Teamrollen

Alle docenten hebben de 'docentrollenscan' gemaakt. Door deze scan zijn alle kwaliteiten van de afzonderlijke docenten en het docententeam inzichtelijk. De opleiding gebruikt de uitslag van deze scan om docenten in te zetten naar hun kwaliteiten. Docenten spreken positief over deze ontwikkeling. Ze zien de docentrollenscan ook als mogelijkheid om persoonlijke ontwikkelpunten inzichtelijk te krijgen.

Professionalisering

De opleiding stimuleert alle docenten om een Basis Didactische Bekwaamheid (BDB) en een Basis Kwalificatie Examinering (BKE) te halen. In het aannamebeleid houdt de opleiding rekening met de gewenste mastergraad van de docenten. Lectoren zijn betrokken bij de professionalisering van docenten op het gebied van onderzoek. Uit de gesprekken blijkt dat de lectoren fungeren als vraagbaak voor docenten. De opleiding organiseert studiedagen als professionaliseringsactiviteit over gezamenlijke thema's. Alle docenten maken een eigen ontwikkelingsplan en spreken professionaliseringspunten af met de opleiding.

Double degree

Uit de kritische reflectie en de gesprekken met DD-studenten blijkt dat de opleiding werkt aan de kwaliteit van de docenten voor de DD. Zo heeft de opleiding één docent aangetrokken met een Chinese achtergrond. Dit wordt als prettig ervaren door de DD-studenten. De studenten geven aan dat niet elke docent geschikt is om les te geven aan deze groep studenten.

Zo zijn er docenten die zeer kundig om gaan met de culturele verschillen en deze verschillen ook begrijpen. Het panel constateert dat de opleiding meer van zulke docenten nodig heeft voor de DD.

Weging en Oordeel

Oordeel: voldoende

De opleiding heeft een adequaat personeelsbeleid. Door het pragmatische docententeam, de gastsprekers en de lectoren borgt de opleiding de juiste vakinhoudelijke deskundigheid. Het panel snapt waarom de opleiding kiest voor het aantrekken van docenten met ruime praktijkervaring en ziet ook dat de opleiding voorziet in de benodigde professionalisering. Op basis van eigen bevindingen spreekt het panel vertrouwen uit in de maatregelen van de opleiding om de werkdruk omlaag te brengen. Het is voor de opleiding een aandachtspunt om goed toegeruste docenten in te zetten voor de Double degree. Door deze argumenten af te wegen komt het panel tot het oordeel 'voldoende' voor standaard 6.

4.4. Voorzieningen

Standaard 7: De huisvesting en de materiële voorzieningen zijn toereikend voor de realisatie van het programma.

Bevindingen

Het panel heeft een rondgang gemaakt door de fysieke onderwijsleeromgeving op de locatie Delft van Hogeschool Inholland. Het panel constateert dat ruimtelijke voorzieningen op orde zijn en dat het gebouw ruimschoots voldoet aan de behoeftes van de hedendaagse student. Zo is een gedeelte van de werkplekken flexibel en kunnen deze door studenten naar wens worden ingericht. Alle multimediafaciliteiten zijn aanwezig om modern onderwijs te verzorgen. Een gedeelte van het onderwijs verzorgt de opleiding op externe locaties: Demokwekerij Westland of het Horti Experience Centre Bleiswijk. Het panel heeft deze locaties niet bezocht, maar heeft door foto's en video's een indruk gekregen. Hieruit constateert het panel dat deze externe locaties beschikken over praktijkruimtes, klaslokalen en alle nodige voorzieningen. Uit gesprekken met verschillende gremia blijkt dat deze externe locaties tot stand komen uit partnerfinanciering met het werkveld. Het panel vindt dit een mooi voorbeeld van een gezamenlijk opleiding in een kenniswerkplaats.

Hogeschool Inholland heeft een digitale bibliotheek waar studenten gebruik van kunnen maken. De opleiding verzorgt trainingen aan studenten om hen wegwijs te maken in de digitale bibliotheek. Studenten, met name de DD-studenten en docenten geven aan dat ze een fysieke bibliotheek missen en dat dit een toevoeging zou zijn op de voorzieningen. Uit de gesprekken blijkt dat studenten als alternatief gebruikmaken van de bibliotheek van de TU Delft elders op de campus.

Weging en Oordeel

Oordeel: goed

Alle fysieke voorzieningen zijn op de locatie Delft aanwezig om goed onderwijs te verzorgen. Het panel is van mening dat de externe locaties van grote toegevoegde waarde zijn voor de realisatie van het programma. Deze locaties bieden studenten een mooie omgeving waarin zij proefondervindelijk kunnen leren. Het panel heeft gemerkt dat er bij studenten en docenten behoefte is aan een fysieke bibliotheek. Alhoewel het panel begrijpt dat dit beleid is van Hogeschool Inholland, zou de overweging voor een bibliotheek de moeite waard zijn. Op basis van bovenstaande argumenten komt het panel tot het oordeel 'goed' voor standaard 7.

Standaard 8: De studiebegeleiding en de informatievoorziening aan studenten bevorderen de studievoortgang en sluiten aan bij de behoefte van studenten.

Bevindingen

Begeleiding voltijd

SLB is een integraal onderdeel van het programma van de opleiding. De SLB heeft als doel om een bewuste en ontwikkelingsgerichte houding bij studenten te creëren. Dit helpt om studenten bewust te worden van hun ontwikkeling en om te leren leren. Het panel constateert dat de opleiding haar studenten op een adequate manier begeleidt. De mate van begeleiding neemt af als de student verder in de studie komt. In het eerste jaar is dit minimaal vier keer per jaar en in de latere jaren minimaal twee keer. Bij de intake van de student stelt de opleiding het beginniveau vast. De begeleiding in het eerste jaar is voornamelijk gericht op het signaleren van niveauverschillen en om eventuele deficiënties te verhelpen. Bijvoorbeeld op het gebied van taal of chemie. Om studenten kennis te laten maken met projectmatig werken, is er een wekelijks begeleidingsmoment tijdens projecten in het eerste studiejaar. Het panel constateert dat tijdens de stage en het afstudeeronderzoek de opleiding extra aandacht besteedt aan het begeleiden van studenten. De DD-studenten krijgen gedurende het afstudeeronderzoek meer begeleiding. Ook faciliteert de opleiding begeleiding door peers via online afstudeerkringen op WhatsApp. Uit de gesprekken met studenten blijkt dat elk jaar de SLB-er wisselt. Studenten ervaren dit wisselend: sommige studenten hebben behoefte aan een vaste SLB-er, daar waar andere studenten deze behoefte niet hebben.

Speciale begeleiding Double degree

De opleiding past de SLB aan voor de DD-studenten. Het panel constateert dat dit ook noodzakelijk is en dat de DD-studenten andere behoeftes hebben dan de voltijdstudenten. De SLB voor DD-studenten richt zich op omgaan met het Nederlands onderwijssysteem zoals docent-studentrelatie en de studiemethoden. Studenten krijgen extra begeleiding bij het samenwerken in groepen, het formuleren van een eigen mening en het geven van en omgaan met feedback. Uit de gesprekken met studenten blijkt dat zij positief zijn over deze begeleiding. Ook helpt de opleiding de studenten bij zaken als huisvesting en regelgeving. Vanuit de groep DD-studenten bestaat de behoefte dat de opleiding activiteiten organiseert zodat studenten in aanraking komen met andere studenten. Studenten benoemen dit als: "ondersteuning bij het opbouwen van een social life". De opleiding biedt wel mogelijkheden op dit gebied, maar dit wordt door de studenten als minder toereikend ervaren.

Informatievoorziening

De opleiding geeft zelf aan dat het tijdig bekend maken van resultaten en wijzigingen in het studierooster een probleem is. Ook zijn er door de opleiding al verbeteracties in gang gezet om aan deze problematiek te werken. Zo gaat de opleiding werken met een nieuw digitaal inleverpunt (DIP) voor studenten. Dit is een online platform waarin studenten digitaal producten kunnen inleveren en docenten deze digitaal kunnen beoordelen. Samen met het eenvoudiger en efficiënter maken van het beoordelen (zie standaard 6) ziet het panel dit als een aanzienlijke verbetering. Wijzigingen in het studierooster zullen studenten binnenkort ook via de 'Inholland App' bereiken. Tevens heeft de opleiding hiervoor informatieschermen geplaatst bij de receptie en kantine. Het panel constateert dat de verschillende informatiestromen (e.g. BlackBoard, Peoplesoft, internet) naar behoren functioneren. Tevens valt het panel in positieve zin op dat alle themahandleidingen uniform en op orde zijn.

Weging en Oordeel

Oordeel: voldoende

De opleiding heeft een adequaat systeem voor het begeleiden van studenten. De begeleiding focust zich zowel op het wegwerken van deficiënties in het begin van de studie als op het ondersteunen van studenten in de stage en afstudeerperiode. Het panel heeft bedenkingen bij de jaarlijkse wisselingen in begeleiders. Uit de gesprekken blijkt namelijk dat er behoefte bestaat aan een vaste begeleider. Naar het oordeel van het panel is de huidige begeleiding van DD-studenten in mindere mate toegesneden op de hun behoeften. Begeleiding van deze studenten zou zich ook mogen richten op ondersteuning van integratie en het opbouwen van een 'social life'. Daarentegen spreekt het panel zich positief uit over de begeleiding van DD-studenten binnen de opleiding. Aangaande de problematiek van informatievoorziening spreekt het panel vertrouwen uit in de verbeteracties van de opleiding. Op basis van bovenstaande argumenten komt het panel voor standaard 8 tot een 'voldoende'. Hierbij weegt het de minder toereikende begeleiding voor DD-studenten op het gebied van integratie en 'social life' zwaar.

4.5. Kwaliteitszorg

Standaard 9: De opleiding wordt periodiek geëvalueerd, mede aan de hand van toetsbare streefdoelen.

Toelichting NVAO: De opleiding bewaakt de kwaliteit van de beoogde eindkwalificaties, het programma, het personeel, de voorzieningen, de toetsing en de gerealiseerde eindkwalificaties via regelmatige evaluaties. De uitkomsten van deze evaluatie vormen de basis voor aantoonbare verbetermaatregelen die bijdragen aan realisatie van de streefdoelen. Bij de interne kwaliteitszorg worden de opleidings- en examencommissie, medewerkers, studenten, alumni en het afnemend beroepenveld van de opleiding actief betrokken.

Bevindingen

De opleiding beschikt over een werkend kwaliteitszorgsysteem dat de PDCA-cyclus als uitgangspunt heeft. Alle procedures en processen staan beschreven in documenten die gelden voor het gehele domein AFL. Het panel constateert dat de opleiding de volgende acties uitvoert voor het stelselmatig evalueren en verbeteren van de opleiding:

- De opleiding formuleert aan de hand van de streefdoelen op studenttevredenheid (op domeinniveau) eigen kwaliteitsnormen en -doelen. Zo maakt de opleiding haar eigen verbeteragenda. Aan de hand van de eigen verbeteracties van de opleiding concludeert het panel dat de opleiding dit adequaat doet. De kwaliteitscirkel monitort de kwaliteit van de onderwijsinrichting en de onderwijsuitvoering. Dit gebeurt onder andere door het bespreken van de uitkomsten van onderwijsbeoordelingen. De SLB-er bespreekt de resultaten van de evaluaties met de studenten. Tevens evalueert de kwaliteitscirkel de SLB van studenten.
- De BVC evalueert de competenties en de beheersingsindicatoren van de opleiding. De opleiding betreft de BVC actief in het actualiseren en het verbeteren van het curriculum. Hierbij hoort ook de relevantie en de kwaliteit van de afstudeerwerken voor de beroepspraktijk.
- Het personeel participeert elke twee jaar in het medewerkerstevredenheidsonderzoek. De scores op de onderwerpen hieruit komen terug in de ontwikkel- en functioneringsgesprekken.
- De curriculumcommissie voert naar eigen zeggen 'groot en klein onderhoud' uit aan het curriculum.
- Alle tentamens en examens beoordeelt de toetscommissie op validiteit, betrouwbaarheid en transparantie. De toetscommissie kijkt elke toets een keer in de drie jaar.
- Voor het gehele domein ALF is er één examencommissie die het eindniveau borgt. Zo ook voor de opleiding T&A.
- De opleiding betreft op verschillende manieren studenten bij kwaliteitszorg. Jaarlijks vullen studenten de Nationale Studenten Enquête (NSE) in. De uitkomsten ervan analyseert de opleiding om mogelijke verbetermaatregelen te nemen. Na elke periode vullen de studenten een digitale evaluatie in. Deze uitkomsten worden besproken door bijvoorbeeld de kwaliteitscirkel. Voor de opleiding is er een werkende opleidingscommissie (OC). De OC signaleert en adviseert over de OER en kwaliteitsaspecten van het onderwijs. De DD-studenten worden betrokken bij onderwijsbeoordelingen door laagdrempelige feedbackmomenten.

Het panel constateert dat de opleiding op een adequate en passende manier het onderwijs evalueert. De OC bestaat uit een mix van studenten en docenten en werkt naar behoren. De bijeenkomsten legt de OC op een heldere wijze vast in de notulen. De problematiek rondom de informatievoorzieningen (zie standaard 8) staat op de agenda van de commissie. Hier blijkt dat de OC problemen signaleert en erop reageert. De opleiding geeft aan dat een 'traditionele' OC niet past bij de DD.

Het panel onderschrijft deze gedachte en vindt de feedbackmomenten een mooi en passend alternatief. DD-studenten geven aan dat door de laagdrempelige feedbackmomenten ze ervaringen en meningen kunnen delen met de opleiding. Ze spreken hier positief over. De opleiding betreft alumni bij de opleiding door middel van de alumni-enquête. Uit de gesprekken blijkt dat een groot gedeelte van de alumni zich nauwelijks betrokken voelt. Daarentegen ziet het panel wel alumni die zitting hebben in de BVC.

Weging en Oordeel

Oordeel: goed

Het panel geeft standaard 5 het oordeel 'goed'. De opleiding beschikt over een werkend kwaliteitszorgsysteem dat stelselmatig het onderwijs evalueert en leidt tot verbetering. Stakeholders worden betrokken bij de kwaliteit van de opleiding en verschillende commissies hebben een duidelijke verbeteragenda. Het panel merkt op dat de opleiding zelf verbeteracties onderneemt aan de hand van deze evaluaties. Studenten worden op een passende manier betrokken bij het onderwijs. Voltijdstudenten via de opleidingscommissie en de DD-studenten via feedbackmomenten. Naar het oordeel van het panel zijn de feedbackmomenten een adequaat en mooi alternatief.

4.6. Toetsing

Standaard 10: De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing.

Toelichting NVAO: De toetsen en de beoordeling zijn valide, betrouwbaar en voor studenten inzichtelijk. De examencommissie van de opleiding borgt de kwaliteit van de tentaminering en examinering.

Bevindingen

Systeem toetsen en beoordelen

De opleiding toetst en beoordeelt studenten conform het toetsbeleid van het domein AFL. Dit blijkt uit de gesprekken en aanverwante documentatie. In de OER legt de opleiding de toetsmatrijs, toetsvorm en beheersingsindicatoren vast. Bij het construeren en het beoordelen van toetsen hanteert de opleiding een vier-ogen principe. Uit de gesprekken blijkt dat studenten in de themahandleiding alle relevante informatie kunnen vinden over de toetsen en beoordelingen. Studenten weten hierdoor wat ze kunnen verwachten en waarop ze beoordeeld worden. De opleiding toetst alle eindkwalificaties op minimaal niveau 2 (zie standaard 1). De eindkwalificaties die horen bij de afstudeerrichting toetst de opleiding op niveau 3. Ook voor de DD-studenten toetst de opleiding alle eindkwalificaties op niveau 3 in Nederland. In het geval van het beoordelen van groepswerk voert de opleiding ook een individuele beoordeling uit. De opleiding voorkomt 'meeliftgedrag' door peerfeedback en de waarneming van de docent mee te nemen bij de beoordeling van groepswerk. De docent kan besluiten tot een lager individueel oordeel indien dat gepast is.

Het panel constateert dat toetsing vooral een summatieve functie heeft. Studenten geven aan meer behoefte te hebben aan formatieve toetsing en dan met name aan constructieve feedback om te kunnen verbeteren. Uit het gesprek met DD-studenten krijgt het panel terug dat de Engelse taal een aandachtspunt is bij toetsen. Het panel is van mening dat extra aandacht van de opleiding op het gebied van Engelse taalvaardigheid bij toetsen nodig is.

Examencommissie

De examencommissie van het domein AFL borgt de kwaliteit van de examinering voor alle opleidingen binnen het domein. De commissie bestaat uit zes leden waarvan één extern lid. De ambtelijk secretaris ondersteunt de examencommissie waar nodig. Alle leden van de examencommissie hebben een BKE of SKE. Uit het jaarverslag 2015-2016 en het gesprek blijkt dat de examencommissie naar behoren functioneert en een stevige positie heeft in het domein:

- De taken rondom het borgen van de kwaliteit van toetsen en beoordelen mandateert de examencommissie aan de toetscommissie (zie volgende alinea).
- De examencommissie benoemt examinatoren aan de hand van een inhoudelijke expertise en een BKE/SKE.
- Om het eindniveau te borgen organiseert de examencommissie kalibratiesessies van eindwerken over de verschillende opleidingen heen.
- De examencommissie signaleert (in haar jaarverslag) knelpunten en trends zoals BKE/SKE, zorgvuldig en veilig toetsen, inschrijving tentamens, multiplechoicetest en normering, vrijstellingen etc. en heeft contact met het management hierover.
- Door middel van een interne audit en een extern lid borgt de opleiding de kwaliteit van de examencommissie zelf.
- De examencommissie doet beleidsvoorstellen en draagt verbetermaatregelen aan zoals het tegengaan van fraude door Ephorus of het opstellen van een beleidshandboek.

Toetscommissie

Onder de examencommissie functioneert een toetscommissie. De toetscommissie is verantwoordelijk voor het borgen van de kwaliteit van toetsen en beoordelen binnen de opleiding. Dit gebeurt door het organiseren van momenten waarop intercollegiale feedback over gemaakte toetsen kan worden uitgewisseld. Docenten geven aan dat dit een erg effectief middel is om de kwaliteit te verhogen. Uit het jaarverslag 2015-2016 blijkt dat ongeveer een derde van alle toetsen intercollegiaal is bekeken. Er is een checklist voor de betrouwbaarheid, validiteit en transparantie. Examinatoren geven aan de hand van deze checklist elkaar feedback op de toetsmatrijs, toetsitems, antwoordmodel, beoordelingsschema en norming. Hiernaast bekijkt de toetscommissie steekproefsgewijs en op proactieve wijze toetsen van examinatoren. Bij onregelmatigheden of klachten bekijkt de toetscommissie op een reactieve wijze de toetsen en de beoordelingen. Aan het einde van elk blok rapporteert de toetscommissie over het (procedurele) verloop van de tentamens en de examens. Het panel constateert dat de toetscommissie een duidelijke agenda heeft voor aankomend jaar. Dit blijkt ook uit het jaarplan 2016-2017. Hieronder valt ook het efficiënter en eenvoudiger maken van toetsen en beoordelen voor examinatoren. Ook heeft de toetscommissie een duidelijke visie op toetsen en beoordelen en doet zij voorstellen voor aanpassingen van het domeinbrede toetsbeleid.

Het panel heeft een representatieve steekproef van verschillende toetsen bekeken. De kwaliteit van de toetsen en de beoordelingen is volgens het panel op orde. Zo sluiten onder andere de toetsvormen aan bij de leerdoelen van een cursus. Het valt het panel op dat de beoordelingssystematiek veelvuldig bestaat uit 'afvinken' van een groot aantal criteria. Het panel ziet dit als 'dichtregelen' van een beoordeling, waardoor er weinig ruimte is voor kwalitatieve beoordeling en feedback voor de student. Uit een eigen toetsanalyse van het panel blijkt dat het veelvuldig afvinken ook leidt tot niet volledig ingevulde beoordelingsformulieren. Het panel vindt dit een nadrukkelijk aandachtspunt, maar ziet ook dat de plannen voor het eenvoudiger maken van de beoordelingsformulieren hier aan kunnen bijdragen.

Afstuderen

De opleiding oormerkt de cursus 'afstuderen' als eindwerk waarin de student laat zien 'beroepsgeschied' te zijn. In deze cursus werken studenten aan een aantal producten zoals: plan van aanpak, onderzoekverantwoording, onderzoeksverslag, artikel, mondelinge verdediging en het reflectieverslag. De opdrachtgever geeft ook een advies over het functioneren van de student.

Voltijdstudenten zijn zelf verantwoordelijk voor het zoeken van een opdrachtgever voor het afstudeeronderzoek. Het panel constateert dat studenten dit niet als probleem ervaren. Dit komt onder andere door het contact dat zij gedurende de opleiding opbouwen met het werkveld. De afstudeercommissie toetst de onderzoeksvorstellen of ze voldoen aan het vereiste niveau. Deze commissie bestaat uit drie docenten van de opleiding en borgt de kwaliteit van de onderzoeksvragen. DD studenten krijgen een opdracht van de opleiding. De opleiding gebruikt hiervoor haar partners in het werkveld zoals Flora Holland. De opleiding maakt een vertaalslag van de opdrachten van het werkveld naar onderzoeksvragen voor het onderwijs. Echter constateert het panel dat er nog scherpere mist in de onderzoeksvragen. De opleiding geeft aan bezig te zijn met een afstudeercommissie te vormen voor de DD om op deze manier de kwaliteit van de onderzoeksvragen te borgen (zie standaard 11).

Tijdens het afstuderen krijgen alle studenten begeleiding. Vanuit de opleiding begeleidt een procesbegeleider de student door de afstudeerfase heen. Hij is het aanspreekpunt voor de student en bezoekt ook de student op locatie. Ook is deze begeleider geschoold in het begeleiden en beoordelen van onderzoek. Een praktijkbegeleider vanuit de opdrachtgever begeleidt de student binnen het bedrijf. De opleiding organiseert voor de voltijdstudenten twee momenten voor feedback en begeleiding.

Voor DD studenten is er elke twee weken zo'n moment. Voor de begeleiding en de beoordeling van het afstuderen gebruikt de opleiding de digitale tool 'Onstage'. De beoordeling vindt plaats door twee examinatoren: de procesbegeleider en de productbeoordelaar. De productbeoordelaar komt niet in aanraking met de student en kan op een objectieve wijze beoordelen. Indien beide examinatoren meer dan een halve punt in het oordeel verschillen schakelt de opleiding een derde examiner in. De praktijkbegeleider heeft een adviserende rol bij de beoordeling van het verslag en van de mondelinge verdediging.

Weging en Oordeel

Oordeel: voldoende

Op een valide, betrouwbare en transparante manier toetst de opleiding de competenties van studenten. De opleiding beschikt over deskundige examen- en toetscommissies die naar het oordeel van het panel de kwaliteit van toetsen en beoordelen borgen. De intercollegiale feedback op gemaakte toetsen vindt het panel een goede manier om de kwaliteit van toetsen te verhogen. Het panel moedigt de opleiding aan om dit voor alle gemaakte toetsen te doen. Het panel vindt de kwaliteit van de beoordelingsformulieren een aandachtspunt. De formulieren maken voornamelijk een summatieve beoordeling mogelijk, daar waar een meer kwalitatieve en formatieve beoordeling bijdraagt aan de ontwikkeling van de student. De inrichting van het afstuderen is volgens het panel op een adequate manier ingestoken. Op basis van deze argumenten komt het panel tot het oordeel 'voldoende' voor standaard 10.

4.7. Gerealiseerde eindkwalificaties

Standaard 11: De opleiding toont aan dat de beoogde eindkwalificaties worden gerealiseerd.

Toelichting NVAO: Het gerealiseerde niveau blijkt uit de resultaten van tussentijdse en afsluitende toetsen, de eindwerken en de wijze waarop afgestudeerden in de praktijk of in een vervolgopleiding functioneren.

Bevindingen

Realisatie eindniveau

Studenten werken in de gehele opleiding aan het verwerven van de eindkwalificaties.

Gedurende het programma brengt de opleiding in kaart wat de kennis en vaardigheden zijn van studenten. In jaar drie werken de studenten aan alle competenties op niveau drie. Tijdens het afstuderen werken studenten op niveau drie aan de competenties 'onderzoeken', 'beleid en advies' en ook aan minimaal één van de competenties van de afstudeerrichting.

Functioneren alumni in het werkveld

De opdrachtgevers van de afstudeeronderzoek evalueren het gerealiseerd eindniveau met de opleiding. Op deze manier krijgt de opleiding een duidelijk beeld of het eindniveau voldoet aan de vraag van het werkveld. Uit het gesprek met alumni en het werkveld blijkt dat de opleiding voldoende voorbereid is om aan de slag te gaan als vakbekwame professional. Veelal vinden alle alumni in korte tijd een aan de studie gerelateerde baan. Alumni komen zowel terecht in regionale (familie)bedrijven als bij grote Nederlandse multinationals. Het panel constateert op basis van de gesprekken en de documentatie dat de opleiding constant bezig is om de vraag vanuit het werkveld te vertalen naar het eindniveau van de studenten.

Eigen oordeel van het panel over het gerealiseerd niveau

In totaal heeft het panel een gestratificeerde steekproef van vijftien eindwerken bekeken. Voor de voltijdvariant is het panel tevreden met de kwaliteit van de eindwerken. De eindwerken overtuigen het panel van een goed inhoudelijk en onderzoekstechnisch niveau. Hiernaast komt het oordeel van de eindwerken van het panel overeen met dat van de examinatoren. Uit de steekproef van het panel blijkt verder dat de eindwerken van de DD-studenten verschillen in niveau. In totaal heeft het panel één eindwerk beoordeeld met een onvoldoende en heeft het één eindwerk beoordeeld als een 'twijfelgeval'. Dit heeft, naar het oordeel van het panel, te maken met een kwalitatief mindere goede onderzoekscomponent en de taalvaardigheid in de eindwerken van de DD. De andere drie eindwerken van de DD zijn beoordeeld met een 'voldoende'. Het panel vindt met name scherpte ontbreken in de onderzoeksvragen, -methodologie en -verantwoording. Daarbij ontberen de reflectieverslagen van de DD-studenten diepgang vergeleken met die van de voltijdstudenten. De opleiding constateert dit zelf eveneens. Het panel heeft er niet voor gekozen om op te schalen en méér eindwerken te bekijken. Op grond van de verschillende gesprekken, de documentatie en de verbeterplannen van de opleiding heeft het panel er vertrouwen in dat de opleiding in staat is om de kwaliteit van de eindwerken van de DD op gelijke hoogte te brengen met die van de voltijdvariant. Daarbij is voor het panel ook een overweging geweest dat de opleiding en het gehele docententeam hebben aangetoond dat zij in staat is om grote verbeterlagen te realiseren. Zo zijn zij na de vorige opleidingsbeoordeling ook in staat gebleken om de kwaliteit in de eindwerken van de voltijdstudenten aanzienlijk te verhogen. Het verbeterplan van de opleiding om meer onderzoeksvaardigheden in het curriculum in China te verwerken (zie standaard 5) tezamen met een strakkere begeleiding van de DD-studenten bij het uitvoeren van hun onderzoek, ziet het panel als een toereikende verbetermaatregel om de kwaliteit van de eindwerken van de DD te verbeteren.

Weging en Oordeel

Oordeel: voldoende

De onderwerpen in de eindwerken acht het panel relevant voor het werkveld en er is een duidelijke differentiatie tussen de afstudeerrichtingen. Uit de bekeken eindwerken constateert het panel dat het niveau van de afgestudeerden over de gehele linie beantwoordt aan het niveau dat van een hbo-bachelor mag worden verwacht. Daarnaast ziet het panel een duidelijk verschil in niveau tussen de eindwerken van de voltijdstudenten en de DD-studenten. De eindwerken van de voltijdstudenten zijn beduidend beter voor wat betreft de onderzoeksvragen, -methodologie en -verantwoording. Het panel beoordeelt één eindwerk van de DD als onvoldoende en één eindwerk als 'twijfelgeval'. De andere drie eindwerken beoordeelt het panel als 'voldoende'. Het panel heeft niet voor gekozen om op te schalen en méér eindwerken te bekijken. Op grond van de verschillende gesprekken, de documentatie en de verbeterplannen van de opleiding heeft het panel er vertrouwen in dat de opleiding in staat is om de kwaliteit van de eindwerken van de DD op gelijke hoogte te brengen met die van de voltijdvariant. Daarbij is voor het panel ook een overweging geweest dat de opleiding heeft aangetoond dat zij sinds de vorige opleidingsbeoordeling in staat is geweest om grote verbeterlagen te realiseren en het niveau van de eindwerken aanzienlijk te verhogen. Het verbeterplan van de opleiding om meer onderzoeksvaardigheden in het curriculum in China te verwerken (zie standaard 5) tezamen met een strakkere begeleiding van de DD-studenten bij het uitvoeren van hun onderzoek, ziet het panel als een toereikende verbetermaatregelen om de kwaliteit van de eindwerken van de DD te verbeteren. Dit in overweging nemend komt het panel tot het oordeel 'voldoende' voor standaard 11

5. ALGEMEEN EINDOORDEEL

Het panel treft bij de hbo-bacheloropleiding Tuinbouw & Agribusiness een gedegen programma aan die beroepsgeschikte professionals aflevert aan de arbeidsmarkt. De opleiding leidt studenten op een eigen bijtijdse wijze en een beroepsgerichte manier op. Het panel ziet een bewuste en sterke opleiding die zelfstandig verbeteracties initieert en onderneemt om de kwaliteit van de opleiding te blijven verhogen. In zowel de voltijdvariant als de Double degree herkent het panel een deugdelijke kwaliteit, waarbij het van belang is aandacht te hebben voor de kwaliteit van de instromende Chinese studenten (standaard 5).

De standaarden 1, 2, 3, 7 en 9 beoordeelt het panel als 'goed', de standaarden 4, 6, 8, 10 en 11 als 'voldoende' en de standaard 5 als 'onvoldoende' Volgens de beslisregels van de NVAO komt het panel tot het algemeen eindoordeel **voldoende**.

Onderwerp 1: Beoogde eindkwalificaties

Standaard 1 – Goed

Onderwerp 2: Programma

Standaard 2 – Goed

Standaard 3 – Goed

Standaard 4 – Voldoende

Standaard 5 – Onvoldoende

Onderwerp 3: Personeel

Standaard 6 – Voldoende

Onderwerp 4: Voorzieningen

Standaard 7 – Goed

Standaard 8 – Voldoende

Onderwerp 5: Kwaliteitszorg

Standaard 9 – Goed

Onderwerp 6: Toetsing

Standaard 10 – Voldoende

Onderwerp 7: Gerealiseerde eindkwalificaties

Standaard 11 – Voldoende

6. AANBEVELINGEN

Internationalisering

Internationalisering komt nu vooral terug in de inhoud van de opleiding. Het panel vindt dat de opleiding internationalisering ambitieuzer mag neerzetten. Dit kan door bijvoorbeeld een buitenlandse stage verplicht te stellen. Ook kunnen er meer cross-overs gemaakt worden tussen Nederlandse studenten en Chinese studenten. Het panel beveelt aan om meer gebruik te maken van deze culturele diversiteit.

Instroom Double degree

Substantieel aandachtspunt is de kwaliteit van de instroom van de DD-studenten. Het panel ziet dat de opleiding al extra aandacht besteedt aan een programmaliijn China – Nederland. Gezien het verschil in de kwaliteit van de eindwerken van studenten beveelt het panel aan om met name op het gebied van Engelse taalvaardigheid en onderzoeksvaardigheden deze programmaliijn zwaarder aan te zetten.

Begeleiding

Er is weinig begeleiding voor DD-studenten op het gebied van integratie in de Nederlandse cultuur en de 'social-life' van de studenten. Het panel beveelt de opleiding aan om te inventariseren welke behoefte er is bij DD-studenten en op welke manier de opleiding deze studenten kan begeleiden op de twee hiervoor genoemde gebieden. Als concreet voorbeeld noemt het auditpanel het betrekken van studentennetwerken/-verenigingen als ESN bij dit vraagstuk.

Beoordelingsformulieren

De beoordelingsformulieren van het eindwerk laten weinig ruimte voor een kwalitatieve beoordeling van de student. Het panel wil de opleiding dan ook adviseren om de beoordelingsformulieren meer kwalitatief van aard te maken. Aangezien de docenten en beoordelaars ook geschoold worden in het beoordelen (BKE) van studenten is meer vertrouwen voor het kwalitatief beoordelen van de eindwerken op zijn plaats.

BIJLAGE I   Scoretabel

Scoretabel paneloordelen Hogeschool Inholland hbo-bacheloropleiding Tuinbouw & Agribusiness voltijd	
Onderwerpen / Standaarden	Oordeel
Beoogde eindkwalificaties	
Standaard 1. Beoogde eindkwalificaties	G
Programma	
Standaard 2. Oriëntatie programma	G
Standaard 3. Inhoud programma	G
Standaard 4. Vormgeving programma	V
Standaard 5. Aansluiting programma	O
Personeel	
Standaard 6. Kwalificaties personeel	V
Voorzieningen	
Standaard 7. Huisvesting en materiele voorzieningen	G
Standaard 8. Studiebegeleiding en informatievoorziening	V
Kwaliteitszorg	
Standaard 9. Periodiek evalueren	G
Toetsing	
Standaard 10. Toetsing	V
Gerealiseerde eindkwalificaties	
Standaard 11. Eindkwalificaties	V
Algemeen eindoordeel	V

BIJLAGE II Programma, werkwijze en beslisregels

Auditprogramma Uitgebreide Opleidingsbeoordeling t.b.v. hbo-bacheloropleiding Tuinbouw & Agribusiness – hogeschool Inholland

Programma – 19 januari 2017

Tijd	Ruimte	Gesprekspartners (incl. functies/rollen)	Gespreksonderwerpen
08.00 – 08.15	0.85	Inloop & ontvangst auditpanel	
08.15 – 09.00	0.85	Vooroverleg auditpanel	- vooroverleg - bestudering documenten ter inzage
09.00 – 09.15	0.85	Korte presentatie over bijv. ontwikkelingen bij de opleiding / situatieschets Gerard van Oosten (domein directeur) Pieter Pot (manager onderwijs en onderzoek) Sjoerd Nieboer (teamleider)	
9.15 – 10.00	0.85	Opleidingsmanagement Gerard van Oosten (domein directeur) Pieter Pot (manager onderwijs en onderzoek) Sjoerd Nieboer (teamleider)	<i>Kennismaking MT en vaststellen agenda</i> - eigenheid opleiding / positionering & profilering - ambities - hbo-niveau - relatie beroepenveld - internationale oriëntatie - onderzoeksdimensie
10.00 – 10.15	0.85	Pauze / Intern overleg auditpanel	- intern overleg - bestudering documenten ter inzage
10.15 – 11.15	0.85	Docenten Jeannette van 't Sant (lid opleidingscommissie) Marja den Toom (vz. curriculumcommissie) Jan-Willem Donkers (kennismakelaar) Kees Rietveld Marius van Haaften (lid curriculumcommissie) Caicheng Huang (coördinator DD-programma) Woody Majjers (lector Integrale Voedsel- en Productieketens)	<i>Samenhangende onderwijsleeromgeving:</i> - inhoud en vormgeving programma - eigen inkleuring programma - onderzoekslijn - lectoraat en kenniskring - interactie onderwijs en onderzoek - praktijkcomponenten / stage - internationale component - aansluiting instromers - relatie docenten beroepenveld - eigen deskundigheid docenten - opleidingsspecifieke voorzieningen - toetsen en beoordelen - borging niveau
11.15 – 11.30	0.85	Pauze / Intern overleg auditpanel	- intern overleg - bestudering documenten ter inzage
11.30 – 12.30	0.85	Studenten TA TA1 Abdi Sagal (HAVO) TA2 Trude Zonneveld (HAVO) TA2 Wessel van Vliet (MBO) TA3T Dennis van Wingerden (MBO) TA3B Jesper Imanse (VWO) TA4T Jurrian van den Beukel (OC) (MBO) TA4B Stefan Wubben (HAVO)	- aansluiting - kwaliteit en relevantie programma - studeerbaarheid / studiebegeleiding - kwaliteit docenten - opleidingsspecifieke voorzieningen - toetsen en beoordelen
11.30 – 12.30	0.67	Studenten DD DD3 Yichun Zhuo DD3 nnb DD4 Yuting Wan DD4 Shuat Hao	- aansluiting - kwaliteit en relevantie programma - studeerbaarheid / studiebegeleiding - kwaliteit docenten - opleidingsspecifieke voorzieningen - toetsen en beoordelen
12.30 – 13.00	0.85	Lunch auditpanel	- intern overleg - bestudering documenten ter inzage

Tijd	Ruimte	Gesprekspartners (incl. functies/rollen)	Gespreksonderwerpen
13.00 – 13.45	0.85	Open spreekuur Materiaalinzage Rondleiding opleidingsspecifieke voorzieningen/lessituaties	- bestudering documenten ter inzage - verificatie opleidingsspecifieke voorzieningen
13.45 – 14.30	0.85	Trots op - Demokwekerij/HEC - Project Green Eyes - Project Samenmarkt	- projecten - onderwijseenheden - demokwekerij - best practice
14.30 – 14.45	0.85	Pauze / Intern overleg auditpanel	- intern overleg - bestudering documenten ter inzage - bepalen pending issues
14.45 – 15.30	0.85	Examencommissie (waaronder toetscommissie) Trinette Vermaat (ambtelijk secretaris examencommissie, klachtencoördinator) Ton Bezemer (secr. examencommissie) Leontine Wouters-Wijnands (plv. vz. lid examencommissie) Kees Rietveld (lid examencommissie) Frank van der Helm (lid toetscommissie)	- bevoegdheden, taken en rollen - relatie tot het management - (relatie tot de toetscommissie) - kwaliteitsborging toetsen en beoordelen - kwaliteitsborging afstuderen
15.30 – 16.15	0.85	Alumni / Werkveldvertegenwoordiging Danny Fierre (BunnikPlants, vz. beroepenveldcommissie) Geert van Oosterhout (LTO Noord Glaskracht, lid beroepenveldcommissie) Jan Westra (Priva, lid beroepenveldcommissie) Robert Zuyderwijk (nog niet zeker) (P. van der Haak Handelskwekerij, lid beroepenveldcommissie) Tim Sonneveld (Hoogeveen Plants, alumni Management en Greenport) Wouter van den Bosch (Kwekerij van den Bosch, alumni Management en Greenport) Anne Breemer (Naktuinbouw, alumni Teelt en Veredeling)	<u>Gespreksonderwerpen Alumni:</u> - kwaliteit en relevantie van de opleiding (programma, docenten) - functioneren in de praktijk of vervolgopleiding <u>Gespreksonderwerpen Werkveld:</u> - actuele ontwikkelingen en doorvertaling naar programma - andere wensen vanuit het werkveld - eigen inkleuring opleiding - stage en begeleiding - onderzoekscomponent - gerealiseerd niveau
16.15 – 16.30	0.85	Pending issues (alle gesprekspartners zijn hiervoor beschikbaar)	- (indien van toepassing)
16.30 – 17.15	0.85	Intern overleg auditpanel	- bepaling voorlopige beoordeling
17.15 – 17.45	0.85	Terugkoppeling	

Werkwijze

Bij de beoordeling van de betreffende voltijd opleiding en Double degree is uitgegaan van het door de NVAO vastgestelde "Beoordelingskader accreditatiestelsel hoger onderwijs" van 19 december 2014. Daarin staan de standaarden vermeld waarop een panel zich bij de uitgebreide opleidingsbeoordeling van een opleiding moet richten en de criteria aan de hand waarvan het panel zijn oordeel over de opleiding moet bepalen.

Op basis van de door opleiding geleverde documentatie heeft het panel zich een beeld kunnen vormen van de primaire en secundaire processen van de voltijd variant en Double degree.

De visitatie was gericht op een verificatie van de bevindingen uit de documentenanalyse en het verkrijgen van aanvullende informatie over de inhoud van het programma. Dit geschiedde door gesprekken met vertegenwoordigers van de opleiding, studenten en het werkveld, die waren te kenschetsen als 'gesprekken tussen vakgenoten'.

De verificatie door het panel geschiedde door verscheidene malen hetzelfde onderwerp met verschillende geledingen te bespreken en aan de hand van additionele documentatie en -daar waar het de huisvesting en de materiële voorzieningen betreft- ook door eigen waarneming.

Na overleg met de betreffende opleiding heeft het panel met in achtneming van de daartoe strekkende regels van de NVAO en op basis van zijn documentanalyse en de daaruit voortvloeiende specifieke aandachtspunten de keuze van de gesprekspartners vastgesteld.

Een open spreekuur maakte deel uit van het programma. Het panel heeft geconstateerd, dat de betreffende opleiding het open spreekuur tijdig en op correcte wijze onder de aandacht heeft gebracht van studenten en medewerkers.

Het oordeel van het panel vastgelegd in een conceptrapport werd aan de opleiding voorgelegd voor een toets op eventuele feitelijke onjuistheden.

Beslisregels

Volgens de NVAO-Beslisregels Accreditatie kan een onderwerp 'onvoldoende', 'voldoende', 'goed' of 'excellent' scores. Hobéon heeft de beslisregels toegepast, zoals deze zijn opgesomd in het 'Beoordelingskaders accreditatiestelsel hoger onderwijs, 19 december 2014'.

Wanneer er sprake is van verschillende varianten van een opleiding (bijvoorbeeld: voltijd, deeltijd en duaal), dan moet uit de beoordeling blijken dat voor elke variant de kwaliteit is gewaarborgd op grond van de standaarden uit het betreffende beoordelingskader om te komen tot een positief eindoordeel over de opleiding.

Indien een opleiding onder één CROHO-registratie wordt aangeboden op meerdere locaties, kan de opleiding alleen voor accreditatie in aanmerking komen als uit de beoordeling blijkt dat elke locatie voldoet aan de in het betreffende kader genoemde kwaliteitsstandaarden.

Uitgebreide opleidingsbeoordeling

- Het eindoordeel over een opleiding is in elk geval 'onvoldoende' indien standaard 1, 10 of 11 als 'onvoldoende' beoordeeld wordt. Een onvoldoende bij standaard 1 kan niet leiden tot het toekennen van een herstelperiode door de NVAO.
- Het eindoordeel over een opleiding kan alleen 'goed' zijn indien tenminste alle standaarden minimaal voldoende zijn en 5 standaarden als 'goed' worden beoordeeld; waaronder in elk geval standaard 11.
- Het eindoordeel over een opleiding kan alleen 'excellent' zijn indien tenminste alle standaarden minimaal 'goed' worden bevonden en 5 standaarden als 'excellent' worden beoordeeld; waaronder in elk geval standaard 11.

BIJLAGE III Lijst geraadpleegde documenten

- Kritische reflectie opleiding
- Domeinspecifiek referentiekader en de eindkwalificaties van de opleiding
- Domeinsectorplan AFL
- Schematisch programmaoverzicht.
- Inhoudsbeschrijving (op hoofdlijnen) van de programmaonderdelen, met vermelding van
  - eindkwalificaties, leerdoelen, werkvormen, wijze van toetsen, literatuur (verplicht / aanbevolen), betrokken docenten en studiepunten.
- Onderwijs- en examenregeling – OER.
- Overzicht van het ingezette personeel
  - naam, functie, omvang aanstelling, graad en deskundigheid
- Overzichtslijst van *alle* eindwerken van de laatste twee jaar voor zowel de voltijdvariant als de Double degree.
- Jaarverslag examencommissie en verslagen opleidingscommissie.
- Toetsopgaven + beoordelingscriteria en normering (antwoordmodellen) en een representatieve selectie van gemaakte toetsen (presentaties, stageverslagen, assessments, portfolio's e.d.) en beoordelingen.
- Representatieve selectie van handboeken en overig studiemateriaal.
- Documenten aangaande personeel: personeelsfoto, onderwijscyclus, CV docenten, docentrollenscan en kerncompetentiescan.
- Documenten aangaande kwaliteitszorg: handboek kwaliteitszorg, procedure onderwijsevaluaties en jaarverslagen klachtencoördinatie.
- Documenten aangaande Double degree: programma in China en vergelijking programma-elementen.

Het auditpanel heeft de volgende eindwerken/c.q. het volgende palet van eindwerken bekeken ⁹:

Aantal	Studentnummer	Variant
1	512593	Voltijd
2	517244	Voltijd
3	523667	Voltijd
4	526242	Voltijd
5	526035	Voltijd
6	524861	Voltijd
7	514200	Voltijd
8	513882	Voltijd
9	524158	Double degree
10	524160	Double degree
11	520260	Voltijd
12	523926	Voltijd
13	557249	Double degree
14	557271	Double degree
15	557301	Double degree

⁹ Om redenen van privacy zijn hier uitsluitend de studentnummers weergegeven. Namen van de afgestudeerde studenten en de titels van de eindwerken zijn bekend bij de secretaris van het auditteam.

BIJLAGE IV Overzicht auditpanel

Naam visitatiegroep:	HBO HAO Plant
----------------------	---------------

Samenstelling en expertise van de panelleden die in bovengenoemd cluster zijn ingezet.

Naam (inclusief titulatuur)	Rol	Expertise						Deelname bij		
		Vakinhoud	Internationaal	Onderwijs en toetsing	Werkveld	visitatie- / audit	Studentzaken	HAS Den Bosch	Van Hall Larenstein	Inholland
Van der Hoorn	Voorzitter			X		X				X
Poot	Lid	X	X	X	X	X		X		X
Overdijk	Lid	X	X	X		X				X
Duijkers	Lid	X	X	X	X	X		X	X	
Pals	Lid	X			X			X	X	
Kooman	Lid	X	X	X	X				X	
Van den Beukel	Studentlid						X	X		
Spaans	Studentlid						X		X	
Berkhout	Studentlid		X		X		X			X
Van Krieken	Secretaris					X				X

Korte functiebeschrijvingen (cv's) van de panelleden die deelnamen aan het auditpanel van de in dit beoordelingsrapport beschreven opleiding.

Naam (inclusief titulatuur)	Korte functiebeschrijvingen
Dhr. R.J.M. van der Hoorn MBA CMC (voorzitter)	De heer Van der Hoorn is bedrijfskundige en een van de directeurs van de Hobéon Groep en heeft binnen het hoger onderwijs ruime ervaring met audits.
Dhr. ir. E.H. Poot	De heer Poot is werkzaam bij Wageningen University & Research Centre (WUR) Glastuinbouw als manager van het onderzoeksteam Gewasfysiologie & Teelt; gedurende het laatste half jaar in combinatie met een interim functie als teamleider van het team Bloembollenonderzoek van Wageningen Plant Research.
Mevr. M. Overdijk MBA	Mevrouw Overdijk is opleidingsdirecteur van Bedrijfskunde en agribusiness en International Food & Agribusiness bij de HAS Den Bosch.
Dhr. S. Berkhout	De heer Berkhout is tweedejaars student Tuin- en Akkerbouw bij de HAS Den Bosch en is manager bij Slijkerman Youngplants B.V.
Dhr. R. van Krieken BEd. (Secretaris)	De heer van Krieken is onderwijskundige en is werkzaam als adviseur bij Hobéon.

Op 9 januari 2017 heeft de NVAO goedkeuring gegeven aan de samenstelling van het auditpanel t.b.v. de beoordeling van de hbo-bacheloropleiding Tuinbouw & Agribusiness van Hogeschool Inholland, onder het nummer 005267. De door alle panelleden ondertekende onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaringen zijn in het bezit van Hobéon. In deze verklaring verklaren de panelleden gedurende tenminste vijf jaar voorafgaand aan de audit geen zakelijke noch persoonlijke binding te hebben gehad met de betrokken instelling - anders dan die in het kader van de werkzaamheden als lid van het auditpanel van het evaluatiebureau -, die een onafhankelijke oordeelvorming ten positieve of ten negatieve zou kunnen beïnvloeden.

Strategische dienstverlener voor kennisintensieve organisaties

Lange Voorhout 14
2514 ED Den Haag

T (070) 30 66 800

F (070) 30 66 870

E info@hobeon.nl

I www.hobeon.nl